

BISERICA și ȘCOLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr. pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Religiositatea în viața publică.

Din incidentul morții lui Gladstone s'a scris mult în întrégă presa europeană despre viața și valoarea acestui bărbat de stat. Din toate aceste aprețieri reiese ca, momentul principal și caracteristic al întregii sale vieți, faptul, că Gladstone a fost un om religios, un bun creștin și aderent neclătit al doctrinei pozitive a evangheliei și bisericii.

Gladstone a fost un om de un spirit ager, un spirit cu multă prevedere și cu o profundă judecată. În același timp Gladstone avea o însemnată bogăție de cunoștințe din sfânta scriptură, din scrierile părinților bisericii, din filosofia clasică păgână, din sistemele de filosofie mai noue și din științele de stat. Și omul acesta inzestrat cu atâtea calități eminente ura de mörte scrierile, prin cari s'a propagat duchul anticreștinesc al veacului. Faptul acesta, așa credem noi, este instructiv și de o netăgădunită valoare pentru lumea de astăzi, atât de ușor dispusă a-se îndoi în materia de religie și credință.

Cu începere de două veacuri și mai bine s'a făcut un felu de lucru modern la mulți dintre scriitorii tendința de a răspândi prin vorbe frumoșe și seducătoare ideea greșită, că neamul omenesc ar putea să-și cășcege, și să-și însușescă condițiunile de bună stare și numai prin ceea ce numesc dănsii „lumină“ a veacului.

Contra acestei greșite idei a luptat Gladstone în întrégă viața sa de pre tribuna parlamentului, din fotoliul ministerial și ca scriitoria. În parlament și afară de parlament este orator, care convinge mintea și mișcă inima ascultătorilor, în birou ca funcționar și ca ministru este unul din cei dântăi finanțieri ai veacului, și ministrul și finanțierul este întru toate

convins, că lumea nu se poate ferici, decât urmând învățăturile dumnezeiesci ale evangheliei și bisericii creștine.

Acesta este faptul, carele constituie mărimea acestui om, și adevă, că pre ideile omului nu se poate clădi un nimerit sistem de viață. De aceea dănsul atât ca scriitoriu, cât și ca bărbat de stat a luptat în serviciul ideii, ca glasului bisericii și cuvântului descoperit al lui Dumnezeu se-ise dea importanța, ce trebuie să-o aibă în desvoltarea poporilor; și ca nu cumva să se fiă sedus de vre-o direcțiune, seau de vre un curent contrariu bisericii și evangheliei, Gladstone în întreg decursul vieții a cercetat regulat și în fie-care și biserica; și precum se ocupa cu deosebită predilecțiune cu scrierile lui Homer: tocma așa cetia dănsu sfânta scriptură și scrierile sfinților părinți. Din partea ómenilor, cari se găsesc în serviciul curentelor anticreștinesci i-s'a făcut lui Gladstone imputarea, atât în viață, cât și acum la mörte, că ar fi fost un om, carele s'a condus numai de ideile lui, și că nu s'a lăsat nici odată influențat de așa numitul „spirit“ al timpului. Chiar în acesta însă consiste taria și mărimea acestui om, și anume că în fața corvingerilor sale religioșe, nu s'a lăsat sedus de nici un curent, de nici o idee greșită a timpului, de óre-ce corvingerile sale asupra întrebărilor cardinale ale vieții au fost efluxul doctrinei pozitive a evangheliei și bisericii.

Prin faptul acesta Gladstone a dat o bună lecțiune tuturor acelor ómeni, cari sub masca științei profesază idei greșite, că neamul omenesc și-ar poté forma și numai prin esperințele și rezultatele ideilor și combinațiunilor omului o nimerită liniă de conduită pentru viață și desvoltare.

Curentele greșite și primejdioase anticreștinești au pornit în lume în o formă mai pronunțată din Anglia cu Baco de Verulam (1561 - 1626). Densul adecă a dechiarat, că isvorul sciinței este numai : „esperiența esternă, și internă, și omul își-insușese tot ceea ce șcie numai din esperiință prin inducțiune“. Greșala cea mare a lui Baco de Verulam consiste în faptul, că isvor al sciinței și cunoscințelor omenesci nu este numai natura fizică, ci în același timp este și o m u l, și D u m n e d e u, și numai o cunoștință cât mai esactă a a tuturor acestor t r e i f a c t o r i, pôte da omului capacitate de a-și da un răspuns nimerit asupra întrebărilor cardinale ale vieții. Numai prin o cunoștință esactă a tuturor acestor trei factori își-pôte forma omul o liniă nimerită de conduită atât în viața publică, cât și în viața sa privată.

Natura fizică este obiect al intuițiunii și esperiințelor omenesci, de asemenea și omul, dar numai până la un punct anumit, de ôrece mulțime de întrebări referitoare la sufletul omenesc, nu se pot rezolvi, decât numai prin ajutorul sfintei scripturi, ér Dumneșeu este obiect al intuițiunii omenesci numai mijlocit, întru cât adecă din esistența făpturilor conchidem la esistența Creatorului, precum si întru cât vedem, și esperiăm, că există o ordine morală în lumea carea răsplăteșce binele, și pedepseșce răul. Astfelu fără cunoșcerea sfintei scripturi, și respective fără credință în divinitatea sfintei scripturi și în divinitatea bisericii creștine, omul nu pôte să aibă cunoștință esactă asupra întrebărilor, dela cari depinde bunăstarea și fericirea omenescă, și anume : a scopului suprem al vieții și asupra mijloacelor, prin cari pôte omul să ajungă, și să pôtă conlucra la realizarea acestui scop.

Astfelu fără credință în divinitatea sfintei scripturi ori ce sciință, la carea ajunge omul prin intuițiune, este defectuoasă și unilaterală ; ér această împrejurare este motivul, pentru carele tôte curentele, cari au adoptat de basă și isvor al sciinței numai esperința omenescă, au degenerat, și au cădut în materialism și ateism, și au dat ansă la decădiința moralurilor, așa precum ni-se înfățișeză această din nefericire în tôte părțile, în cari au străbătut curentele anticreștinești.

De aceea, și din acest motiv, ura de mörte Gladstone tôte sistemele filosofice mai nouë, și așa numite moderne. Douë momente au contribuit, precum înțelegem noi lucrul, de s'a produs în spiritul cel ager și înzestrat cu o rară bogății de cunoș-

cințe al acestui om ură față de curentele anticreștinești, și anume : crescerea lui religioasă din casa părintescă și privirea și judecata lui ageră asupra vieții și împrejurărilor vieții publice, în carea în decursul unui lung șir de ani a vădüt, și s'a convins pre deplin asupra valôrei, ce o are credința în Dumneșeu și în divinitatea bisericii pentru viața și desvoltarea popórelor.

Gladstone în întrégă viața sa a fost om, care a servit vieții publice, și în acest soiu de viață a lucrat cu temperamentul și prevederea sa a-se da espressione religiosității.

Pentru mai bună orientare.

Diariul „Magyar Allam“ a publicat în numărul său apărut în ziua de Paști un articolu, asupra căruia datorință avem, că în interesul apărării legii nôstre strămoșesci să atragem luarea aminte a cetitorilor nostri ; și ca să fim bine orientați asupra celor ce gândesc alții despre noi. Și când o facem această, adaugem tot de odată, că ne aducem bine aminte. că același diariu „Magyar Allam“ înainte cu câțiva ani a publicat un articolu, în carele a dechiarat, că în fața curentelor contrarie creștinismului chiar biserica romano-catolică este avisată a-și căuta sprijinitori, ér un ast-feliu de sprijinitoriu pôte afla numai în biserica nôstră ortod. csă. Noi la timpul său am luat cunoștință despre această enunțiaune, și negreșit ca biserica inspirată de spiritul păcii, propagat de Mântuitorul lumii nu poteam, ca să-nu ținem cont de această enunțiaune, — cu atât mai vörtos, că astăzi döră ca nici odată în altă vreme confessiunile creștine sunt avisate una la alta întru a-se sprijini reciproc, ér timpul propagandei religioșe, așa credem noi, că și a vecuit deja de mult veacul Dacă însă din altă parte acestei împrejurări nu i-se dă importanța, ce ea o reclamă, dechiarăm că biserica ortodocsă română va fi totdeauna la postul său, și precum în trecut a sciut a și face datorința între tôte împrejurările : tocma așa și-o va face și astăzi.

Ca se-ne putem face însă reflecșiunile nôstre asupra acestui articolu estragem dintr'ensul următoarele :

„Sərbătórea invierii încă tot e numai de puțini serbată. Credința catolică, deși e lățită peste întreg pământul, totuși e încă numai la începutul muncii mari, pentru care e destinată. Convertirea la catolicism a întregii omeniri este încă departe de noi.

Și tocmai din această pricină propaganda nu pôte înceta nici măcar pe un moment. Trebuie să propagăm catolicismul pretutindenii. Nici nordul cel rece, nici orientul cel înfloritor nu ne mai sunt încuiate.

„În deosebi însă are să se îndrepteze acțiunea catolică asupra orientului. Orientul apropiat precum

și cel îndepărtat pretind, ca să ne ocupăm de cei ce le aparțin. Cei ce se fac preoți și își iau asupra-și misiune, numai în cazul acela își vor putea să-și vâșă chemarea apostolică, dacă noi cari rămânem acasă îi vom sprijini cu rugăciune și cu bani.

„Trebuie negreșit să ne îngrijim de sârta nefericirilor, cari, sau prin schisma orientală spriginită de spiritul satanei, sau prin fanatismul lui Mohamed sunt tinuți încă departe de credința cea adevărată . . .

„A ne îngriji de asta prin convertire este o datorință. Durere însă că chiar în Ungaria sunt mulți de aceia, cari uită, că nu ne este ertat a lăsa lățirea catolicismului în voia întâmplării. La noi se poate afirma, că interesul față de misiuni este încă nensemnat. Întârziăm cu propagandă nu numai în străinătate, dar chiar și la noi în țară.

„Credincioșii bisericii catolice locuiesc în Ungaria printre confesiuni. Și fiind că la noi religiunea în cele mai multe cazuri este strâns contopită cu naționalitatea, catolicismul cucerește mai cu greu teren la aceia, cari cred, că trecând la catolicism trebuie să treacă și la altă naționalitate și să-și părăsească astfel și să-și renege limba și obiceiurile străbune.

„Acosta însă este un prejudiciu, care trebuie combătut. Prin cuvânt, învățătură și vorbiri clarificatoare am putea cuceri orientul. La munca acosta ne-ar putea da mult sprigin îndeosebi biserica greco-catolică.

„Ar trebui ca cu cea mai mare încordare se reinvie viața de călugări în biserica greco-catolică, iar călugării ordului St. Vasile ar trebui concrezuți cu conducerea instrucțiunii în școlile greco-catolicilor. La Ruteni e deja astfel. Tot în chipul acesta ar trebui să se procedă și la Românii greco-catolici.

„La toate aceste însă se cer bani și jertfă în măsură mai mare. Iar bani nu prea avem. Pentru diferite scopuri religioase încurg bani la foaia noastră precum și în alte părți.

„Sânția sa Papa, cu puținele mijloace materiale ce-i stau la dispoziție a ajuns deja până acum la mari rezultate cu misiunile orientale. Cât de gradiose ar fi succesele aceste dacă credincioșii noștri ar contribui cu mai mult zel, ar aduce mai mari jertfe pentru scopurile propagandei. Deci, aceea-și detragem dintr'al nostru pentru scopurile misiunii, pentru lățirea credinței pentru restabilirea unității în biserică, — va fi jertfă pe altarul umanității și-a civilizației! . . .

Față de cele publicate în acest articol, așa credem, că este de prisos a-ne lăsa în o dispută doctrinară, deoarece astăzi lupta între confesiuni, — dacă din o parte, seau alta se crede, că între confesiuni n'ar fi lipsă de pace, ci de luptă, s'ar mai putea purta numai pe terenul pastoral. În privința acosta ne-a învățat trecutul că toate disputele și polemiele doctrinare purtate pe terenul dogmatic nu numai,

că n'au dus la nici un rezultat, ci tocma dincontră au mărit numai divergențele între Occident și Orient.

În fața porrirei, ce transpiră din articolul citat alta este datorința noastră. Mai înainte de toate adevărat — în interesul reciprocității, ce trebuie să existe între confesiuni, și în genere în interesul creștinătății datori suntem să amintim aici faptul istoric netăgăduit, și anume : că așintirea ochilor bisericii Romii asupra Orientului, de care vorbește acest articol, și carea datază de veacuri multe, — în rezultatele ei a avut grele urmări în prima liniă față de biserica Romii. Și-a așintit adevărat Roma ochii asupra Orientului, dar sfârșitul cu toate acestea a fost, că porrițele orientale au rămas statornice în credința lor. Pre când s'a consumat fără succes multă activitate în această direcțiune, — pre atunci acasă, și anume în nemijlocită apropiere de Roma, între alte multe greutăți și necazuri, au crescut, și s'au dezvoltat curentele anticreștinești, cu consecințele lor : indiferentismul religioas, materialismul, comunismul și ateismul.

Toate acestea curente greșite, inspiră astăzi mari îngrijiri poporilor apusene, și în special bisericii romano-catolice. Și cutezăm a crede, că nu greșim, dacă adaogem, — că nascerea acestor curente se putea evita, dacă biserica apuseană îngrija la timp ca ele să nu se nască, și să nu se desvölte spre dauna întregii creștinătăți.

Amintind acestea față de porrirea, ce transpiră din articolul citat, negreșit, că stăruința noastră față de această porrire este, ca să-ne concentrăm în măsură tot mai mare totă activitatea pe terenul pastoral, pentru ca lucrând cu puterea, ce ni-o pune la îndemână genuinitatea doctrinei, frumseția și puterea cultului, precum și administrațiunea bisericii noastre, — să putem apăra și desvölta dumnezeiesca noastră lege strămoșească contra ori cărei tendențe, seau porriri, carea ar ținti să-ne înstreineze de dreapta credință a părinților și înaintașilor noștri.

Chestiunea fondului preoțesc din diecesa Aradului.

Observările On. Redacțiunii la scrisoarea mea din Nr. 18 al „Bis. și Școlei“ cu privire la fondul preoțesc mă îndeamnă, să mai amintesc unele împrejurări cari în timpul de față nu sunt de desconsiderat.

E constatat că pe zi ce merge dela cîer se pretinde o cualificație tot mai mare, și în raport cu această dotațiunea treptat scade, acosta este eflusul diferendului dintre stat și biserică.

Oportunismul mult accentuat și la fondul preoțesc — de care vorbesc — este de abandonat, trebuie să facem timpul oportun ¹⁾ fără a hesita un moment măcar

¹⁾ „Oportunismul“, de care amintesc dlu corespondent, nu se vede din lucrările săvârșite în in-

după mine tot timpul pierdut cu speranțe de timpuri binevenite este un paș cătră grăpă a preoțimei noastre, și indolența față de noi înșine se va răsbuna amar în noi și urmașii nostri.

Aș dori să fiu rău augur, dar cu introducerea legilor politice-bisericești ni-s'au tăiat creanga de sub picioare și ca saltul să nu fie mortal, ni se întinde o mrege (salarisarea preoților) în urmăre ni-se croește o situație și nu vom ști încătrău să dăm.

Cum, cum nu dar până suntem în viață, o scotem la cale mai trăind mai vegetând, după mărtea multor preoți însă familia rămâne în mare miserie, și contra acestei calamități nu aflăm expedient decât fondul de pensiuine preoțesc, spre ce tindem deopotrivă și spre a cărui realizare și practicabilitate s'ar recere o adunare generală a tuturor preoților din diecesă ²⁾ și prin obligamente reciproce și de-baterea temeinică a acestui mare act nici

teresul fondului preoțesc nicăiri; și rezultatele obținute deja până acum prin fondul preoțesc dovedesc cu destul aplomb chiar contrariul, ér cu privire la stăruința dlu corespondent, ca „să facem timpul oportun“, credem, că este la loc să amintim ceea ce ne spune cronicariul român Miron Costin: „nu este omul stăpân asupra vremurilor, ci bietul om sub vreme.“ Redacțiunea.

²⁾ Ceea ce propune dlu corespondent a-se face acum, — s'a făcut din ordinul sinodului eparchial încă la anul 1893 în o formă, carea practice s'a dovedit de es-cutabilă, fără a se întâmpina mari greutăți. Din ordinul sinodului eparchial, consis'oriul din Arad, a lucrat adecă un proiect de statute pentru înființarea unui fond de pensiuine. Acest proiect s'a supus pentru pertractare și aprețiare conferințelor preoțesci conchiămate spre acest scop în toate protopresviteratele din eparchiă. Și preoțimea întrégă s'a pronunțat atunci asupra acestei cestiuni, respective asupra acelui proiect de statute.

Proiectul, de carele vorbim, prevedea atât contribuiriile din partea preoțimii, cât și sumele de pensiuini și timpul, de când eventual să-se pótă împărți pensiuinele după anii de serviciu astfelu, ca înființându-se și întrând în viață fondul de pensiuine să pótă solvi la timpul și între condițiunile stabilite eventualele pensiuini conform angajamentelor luate. Preoțimea din eparchiă însă debătând în conferințele ținute în anul 1893 acel proiect s'a dechiarat, că nu pótă contribui la fondul de pensiuine înființând cu tacele, cari fuseseră contemplate în proiect, și astfelu sinodul eparchial în urma votului preoțimii n'a potut să procedă la înființarea și punerea în viață a fondului de pensiuine proiectat, deórece chiar în urma dechiarățiunii și votului preoțimii, că nu pótă contribui cu sumele contemplate în acel proiect, — cari erau mult mai mici, de cum le provedé dlu corespondent, — diecesa nu putea să-ia asupra-și obligăminte, pre cari să nu le pótă implini. Red.

unii, nici alții n'ar lua asupra-le vr'un risic, și cu puțin excepții tot clerul ar conlucra la acésta mare operă.

Un specialist versat în aceste agende va afla modalitățile de solvire astfel că fiecărui preot să-i asigureze fondul după 40 ani de serviciu 250-400 fl anual, iar în cas de mărte eređilor o rentă anuală, că cel puțin să nu cersască milă de unde și cum pot precum adese se întâmplă azi. ³⁾

Nu e chiar greu de realizat acest mărteț și sublim plan având la îndemână 300,000 fl. și n'avem timp de pierdut încât aprópe la toate oficiile și servitorii sunt asigurați în o formă óre-care, iar în comitatul Bichis, 26 de notari resp. comne an fond de pensiuine notarial, și noi peste 600 de înși, să fim așa de neputincioși încât să nu putem duce la bun sfirșit aceea ce fac vro 30 de notari.

Poporul e peste măsură îngreoiat cu imposite și dășorii și azi dela el nu putem cere o îmbunătățire a sorții.

Am avea și un favor încât fórté puțin preoți s'ar pensiona după 40 ani de serviciu, având în parochie ceva mai mult venit decât ce-le-ar asigura fondul de pensiuine anual. — trecutul acestui fond a întâmpinat pedeci cari noué nu ne sunt cunoscute toate, dar prefăcut odată în fond de pensiuine cu espres obligamente pentru fie-care, și asigurând reciproc fie-cărui a anumite drepturi va se prospereze în viitor, și are să fie sprijinit ca cel mai puternic factor în biserica noastră.

Dacă bunul D-șeu va ținea în mijlocul nostru pe P. S. Sa Dl Episcop, credem că în viitoriul cel mai apropiat ni-se va realiza și acésta dorită dorință.

Prin asemenarea ce am făcut cu asigurărea a 1000 fl. după 25 ani eventual îndată după mărtea mea solvind anual 35 fl. la o societate am dorit a ilustra că mult mai cu dragoste aș contribui la fondul nostru de pensiuine decăt englezilor din London“.

Traian Terebenți,

mem. al adun gen fond. preoțesc.

³⁾ Proiectul de statute supus debaterii și aprețiării conferințelor preoțesci ținute la anul 1893, a fost lucrat cu calculul și cu prevederea celui mai bun „specialist“, — dar lipsindu-i contribuiriile contemplate, repetim mult mai mici, de cum crede dlu corespondent a-se putea ieicta, — proiectul n'a potut deveni lege, deórece calculul celui mai bun „specialist“ în ale finanțelor nu se póté estinde și nu póté ajunge mai departe, decât întru a staveri raportul dintre contribuiriile menite a forma și augmenta fondul, și sumele, la cari se angajéază fondul a-le solvi contributorilor după a ii de serviciu și de contribuire. Mai mult decât acésta nu póté face nici un specialist din lume. Pentru orientare mai adaugem apoi, că durere preț terenul contribuiriilor mici la fondul nostru preoțesc, în sidocsia episcopéscă și în birul protopresviteral n'am făcut cele mai bune esperințe; ér diecesele surori, cari au înființat fon-

Limba maternă în școlile populare.

Când s'a pus acest studiu între primele obiecte de învățământ, i-a dat numai importanța, ce i-să cuvine. Țr despre importanța lui a mai țice ceva însemnăză a perde timpul înzădar ; cu acăsta e încurat fie care om de școlă. E vorba numai, în ce chip și în ce formă să se propună acest studiu, ca să producă rezultatele cele mai bune ?

Asupra acestei întrebări s'a discutat fôrte mult. Resultatul însă nu e deplin satisfăcător ; și ađi încă suntem tot numai la începutul deslegării temei acesteia, și pôte va mai trece timp la mijloc, până vom putea afla un metod mai corespunđător.

În astfel de împrejurări ni-să impune datorința, de a stărui mai mult asupra deslegării problemei acesteia, cu atât mai vêrtos, că acest studiu, după cum s'a țis, ocupă un loc fôrte însemnat în școla poporală.

Nu ne putem însă mira îndeajuns și nu putem înțelegere cauza deplin, cum de în cele mai multe școle nu i-să dă importanța cuvenită, ci se tractăză mai mult într'o formă cu totul mașteră, luându-se nu de a 2-a, ci de a noua spiță !

Negligarea acestui studiu, pare-mi-să stă în greutatea predării lui. Că de și la aparința ar fi ușor, de fapt însă e cel mai greu studiu de predat în școla poporală. Înțeleg predarea așa, ca să ajungem scopul, ce-l urmărim : scriere corectă, ăr prin acăsta și la asemenea vorbire.

Discusiunile de acăsta natură, trebuie să fie bine venite. Numai prin astfel de discusiuni s'ar

duri de pensiune pentru dreoțime, au făcut, și fac grele esperianțe în ceea ce privesce contribuirile deôrece acestea nu încurg. Între astfelu de împrejurări negreșit, că dorința și zelul, căruia îi-dă espressione dlu corespunđent pentru înființarea unui fond de pensiune pentru preoțimea din eparchia Aradului este fôrte laudabil ; dar acăstă dorință se va putea realiza numai dacă vom contribui faptice cu sumele corespunđetorie, pensiunilor, ce le acceptăm, ca după timp se-ni-le solvescă fondul. Cu un lucru, credem noi, că după esperianța făcută la anul 1893 este neapărat de trebuință, se-ne deprindem a-ne familiarisa, și anume, că din centrul diccesei, precum n'a lipsit la anul 1893 intențiunea de a-se înființa un fond de pensiune pentru preoțime, tocma așa nu lipsesce nici astăđi, ăr când faptice vor încurge regulat contribuirile corespunđetore pentru acest fond, el nu remăne numai dorință, ci devine realitate. N'avem deci decât se-ne facem datorința în acăstă privință, și atunci încetă de sine ori ce plânsore. Redacțiunea.

potea încâtva limpedi afacerea. De aceea m'a bucurat articolul d-lui coleg Solomon Giurcône, prin care se ocupă pe scurt și de predarea acestui studiu. Acăsta e un bun început. Era însă și mai bine dacă se ocupa mai mult și mai de amăruntul, dându-ne o iconă mai lămurită despre predarea limbii materne în școla poporală. Țr acăsta cu atât mai vêrtos, că din cele scrise de d-sa, nu numai că nu suntem lămuriti în cauză, ci mai mult nedumeriti. Nedumeriti suntem, pentru-că nu putem înțelegere pe colegul Solomon Giurcône când țice : „nu gramatica, ci desele deprinderi scripturistice mai ușor duc la scop“. Că în ce chip ori formă ară să se predee aceste deprinderi, fără ajutoriul gramaticii, e fôrte cu greu de înțeles.

Deprinderi fără espicare, respective fără a-i-se spune băiatului nesce reguli anumite, după cari ar avea a purcede la scris, nu se pot închipui. Țr dacă acestea totuși să spun, atunci nu înțeleg, cum pretinde delăturarea gramaticii din școla poporală, că dora însuși regulile acestea fac gramatica. Eu sum de credință, că există o neînțelegere la mijloc.

În speranța însă, că d-l coleg Solomon Giurcône va grăbi a-ni da lămuririle de lipsă în cauză, de-o-cam-dată stăm aci.

Iuliu Groșoreanu.

Despre dividarea sau paralelisarea școlilor în 2 grupe de câte 3 cursuri.

Precum în ori-ce întreprindere, fie aceea de ori-ce categorie respectivii ei factori tind întru născocirea, inventarea de anumite mijlôce, cari de cari mai facile și mai utile pentru ajungerea la limanul dorit, — tot astfel ni-se impune și nouă datoria de a căuta, a afla anumite mijlôce pentru o mai lesniciosă salvare a cauzei nôstre școlare, carea altcum e destul de agravată.

Un mijloc destul de avantajos întru ușorarea mersului în învățământul nostru elementar, și care mijloc așa țicând nu are nevoie de născocire — ar fi și dividarea respective paralelisarea după posibilitate a școlilor în 2 grupe de câte 3 cursuri.

E drept că în recentul „Regulament pentru organizarea învățământului în școlile populare“ emanat de : Pré Veneratul nostru Consistoriu Metropolitan, la § 8 apriat se țice :

„Ori-care școlă cu curs de totă ziua — fie și mai multe într'o comună — și împart școlarii în 6 cursuri; fie-care școlar și primește instrucțiunea prescrisă pentru cursul la care e înscris.

Unde sunt mai multe școle elementare într'o comună, toate sunt coordonate și deopotrivă întocmite.“

Nu e de contestat — multe școli de ale noastre sunt astfel întocmite.

Având însă în vedere că prin dividarea școlilor în 2 grupe de câte 3 clase sau cursuri, învățământul și respective școlă nu pierde absolut nimic, ma cu atât mai mult câștigă precum vom vedea mai jos — vorbind eu din casuri concrete — așa cred susnumitul paragraf nu s'ar viola nici pe departe.

Deci de aci mâncând, dividarea sau altminterlea paralelisarea școlilor în 2 grupe de câte 3 cursuri — din casuri concrete cum șisei mai sus — e a se înțelege astfel :

Toți elevii dela 6—9 ani, deobligați, a cerceta școlă cotidiană, au să formeze clasele : I. II. și III. și fiind acestea clasele inferioare, se pot cuprinde sub numirea comună de școlă inferioară, sau școlă mică.

Aceste 3 clase inferioare, ar forma grupa I, de 3 cursuri în carea grupă sunt a se înțelege toate școlile inferioare sau mici existând într'o comună.

Mai departe, elevii dela 9—12 ani de asemenea deobligați a cerceta școlă cotidiană au să formeze clasele : IV., V. și VI. și fiind acestea clasele sau cursurile superioare se pot cuprinde sub numirea comună de școlă superioară sau școlă mare, cum cred ar numi-o și elevii.

Aceste clase, numite superioare, ar forma grupa II. de 3 cursuri, în carea grupă e de a se înțelege exclusiv școlă superioară ca atare.

Celea șise aci, pot servi de procedură pentru cazul când într'o comună există 2 școle.

Obvenind, însă cazul ca într'o comună să existe 3—4 etc. școle coordonate și deopotrivă întocmite — aici iar procedem ca mai sus, formând din celea 3—4 etc. școle câte 2—3 etc. școle inferioare paralele și una superioară.

Acésta dividare a școlilor în atari grupe din mai multe puncte de vedere — cel puțin m'am convins — e mai corespunzătoare ca ori care alta.

Față de comuna în carea există numai o școlă, toate celea șise aci — se înțelege — cad de sine.

Relativ la cele înșirate până aci ar mai fi de semnalat următoarele :

Școlă superioară are să fie aceea, carea e mai îndepărtată de centrul comunei ca cea inferioară eventual ca cele inferioare, din motivul, că elevii dela școlă superioară fizice fiind mai bine dezvoltati ca ceialalți, mai ușor pot suporta strapațul, ce-l reclama frecvența regulată a școlii.

În școlă superioară să nu pótă trece decât elevul, carele prin depunerea unui examen de primire, se constată că șcie scrie și ceti bine.

De învățator la școlă superioară, se pótă denumi din partea comitetului, eventual din partea concernentului protopresbiter, inspector, ori-care dintre învățatori. Acésta din capul locului nu pótă da ansă de neînțelegere între învățatori, având fie-carele cualificația recerută.

Avantagiile pentru învățământ preste tot ar fi :

1) Prin dividarea după posibilitate a școlilor în 2 grupe de câte 3 cursuri — timpul de $\frac{1}{4}$ de órá menit în ordul órelor pentru propunere singuratecelor cursuri, ar deveni la $\frac{1}{2}$, în care facultățile psihice ale elevului nici nu se moleșesc, dar nici nu se forțéză — prin ce elevului în lucrarea sa își inspiră o mai multă încredere în puterile sale.

2) Disponând de un timp mai multișor ca până aci, potem preda, infiltra în sufletul elevilor mai adênc cunoșcințele necesare, prin ce și învățământului i s'ar pune o basă mai solidă.

3) Știind elevul, că în școlă mare sau superioară nu pótă intra până nu știe scrie și ceti bine — și va da silința cu atât mai vêrtos de a satisface datorințelor sale, — prin ce i-s'ar stîrni în măsură mai mare sentimentul de spontaneitate și emulare.

Un moment acesta, de o importanță deosebită în întregă instrucțiunea.

4) Materialul prescris în planul de învățămînt și carele afirmative e abundant precum s'a făcut amintire și în Nrii precedenți ai acestui prețuit ziar mi s'ar înfășișa într'o iconă mai atrăgătoare, mai simplă prin urmare mai posișil de eshaureat ca până aci.

5) Insă-și cauza bisericească relativ la cântări — preste tot ar fi servită mai bine, având elevii de instructor în ale cântării un învățator iar nu trei și patru cum e pe multe locuri. — Onóre escepțiunilor !

Ca un model în privința celor relevate ni pótă servi în deosebi tractul : Arad, în carele aprópe toate

școlile sunt astfel divizate, și e incontestabil că aici învățământului i-se pune o basă mai solidă ca în tractele unde fie-care școlă formeză 6 cursuri.

În fine, luând în considerare și împrejurarea, că cestiunea relativă la reformarea materialului de învățământ fiind și până aci tot numai proiect a priori nu se poate ști ce sorțe va să ajungă, — ar fi oportun a medita puțin și asupra punctului aci desfășurat, espunându-și ori-cine părerile așa, după cum va afla mai cu cale.

Astfel ni vom putea cunoște situația tot mai bine!
Socodor, Maiu 1898.

Ioan Crișan,
învățător.

ROSTUL TIMPULUI.

*Teribil ce-i acuma, în veacul de față,
Puțini sunt care caută, drept la om în față;
Omul, ce e făptura, Marelui Dumneșeu,
Eată! și decât mamonul, încă e mai rău.*

*Nu te mai poți încrede, în ființă pe pământ,
Astăzi, toți de-a rândul, hulesc ce este sfânt..
În cât această tristă, dar iustă dicală,
Póte trece din veac, pe veci proverbială.*

*Nu își iubesc părinții, pre fiii lor cu dor,
Și erăși din contră, fiii pre părinții lor;
Nu-i frică de Tatăl și legea lui divină,
Toți numai la unul: mamonului se-închină!..*

*Un semidoct, ce are puțină lectură,
Crede, ca se treacă — de omul cu cultură;
Crede, că poșede drept se și talmăcească
Scripturile și știința apostolicească... .*

*Aci, copilul știe, mai mult ca cel ce-i mare,
Și tot numai spre rele, are înclinare;
În loc ca tinerimea, se 'nvețe moral',
Cade în păcate, în care se îmbală,*

*Numai traiul cel bun, luxul, moda și jocul,
Le vești la toți și la tóte, mai în tot locul,
De și aceste tóte, produc grea povară,
Ce pre mulți în flórea vieții, îi omórá..*

* * *

*O, candidă morală, cerescule, sfânt dar!
Te pot tot propaga, ministrii dela altar.
Corupția trufașă fățiș te desminte;
După ea alérgă, aci, inimă și minte!*

Chitighaz, 3/15 Maiu, 1898.

Ioșif-Ioan Ardelean.

D I V E R S E.

* **Consistoriul eparchial Aradan** este conchemat pe mâne în 18/30 Maiu la órele 10 a. m. în ședință plenară pentru a lua dispozițiunile de lipsă la esecutarea concluserilor luate în Sinodul eparchial din a. c.

* **Alegere de Arhiepiscop.** Joi în 19 l. c. a ales s. Sinod al României pe cei 3 candidați dintre cari dl ministru al cultelor va numi pe noul arhiepiscop cu titlul de Craioveanul, în locul devenit vacant prin alegerea titularului ca episcop al Rîmnicului-Noului-Severin. Cei 3 candidați recomandați de s. Sinod sunt: archimandritul Raileanu, care a întrunit 13 voturi, archimandritul Veniam Nișescu și economul Sofronie Vulpescu, cari au întrunit 8 voturi.

* **Bibliografie.** În tipografia Ciureu et comp. în Brașov a apărut de sub tipariu *Anuarul I* al societății pentru crearea unui fond de teatru român pe anii 1895/6, 1896/7, 1897/8, având următorul cuprins: Prefață de secretariul societății Vasile Goldiș. Istoricul societății de preș. Ioșif Vulcan. Rapórtelile despre adunarea generală dela Brașov, Făgăraș și Orăștie.

* **Bibliografie.** În tipografia diecesană din Arad a apărut o instructivă broșură cu număróse figuri intercalate în text despre vierit sau despre cultivarea viței de vie de învățătorul Petru Vancu, prețul 60 cr. În această broșură se tracteză fórté detaiat despre cultivarea viței americane, cultivarea viței altuite și despre inimiciile viței de vie (floxera, peronospora etc.) O recomandăm în deosebita atențiune a preoților, învățătorilor și economilor nostri, cari s'au ocupat și se ocupă cu acest ram al economiei.

* **Bibliografie.** A apărut în tipografia din Sibiu un „Indreptar pentru înființarea societăților de cumpătare“ de Gavrilă Alnasiu, învățător în Babța (com. Sălagiu) prețul 1 coronă. În acest indreptar se espun statutele societății de cumpătare din Babța, aprobată de ministrul de interne și metódu după care s'ar putea forma astfel de societăți. O recomandăm atențiunei fruntașilor noștrii de prin sate, ca astfel să póta înființa și ei societăți de cumpătore, îndreptate mai ales contra beuturilor spirituóse atât de stricácioșe poporului nostru.

* **O invențiune românească.** Dl George Sêrbu silvicultor i. r. la direcțiunea buaurilor din Cernăuți a inventat un aparat unic în felul său, prin care se înlesnește în mod fórté avantajios măsurarea copacilor. Noul aparat („Selbstregistrierende Holzmess-typenkluppe“) imprimă pe o fâșiă de hârtiă care e introdusă în aparat, diametrul, calitatea, soiul lemnului și lungimea copacului respective a butucului, așa încât modul de până acum la manipulare se simplifică într'atâta, încât a dóua personă care până a-

cum era ocupată cu notarea datelor devine superfluă la noul aparat. Forurile competente s'au exprimat în mod foarte laudabil și măgulitor despre invențiunea d-lui Sêrbu, acordându-i totodată un ajutor mai mare, pentru a-să prezenta în afacerea aparatului la Viena cu scopul, de a pune la cale construirea unui atare aparat. Dl. Sêrbu va pleca în zilele acestea la Viena.

Convocare.

Societatea pentru crearea unui fond de teatru național-român

iși va ținea

adunarea sa generală

din ăst an în orașul Hațeg în zilele de **Duminecă și Luni** în 24 Maiu (5 Iunie) și 25 Maiu (6 Iunie) a. c. cu următoarea programă :

1. Ziua primă în 24 Maiu (5 Iunie) Duminecă.

1. Președintele va deschide adunarea generală la 10 ore a. m.

2. Să alege 2 notari pentru ședințele adunării.

3. Secretarul va ceti raportul comitetului societății asupra lucrării sale dela adunarea generală din urmă.

4. Să alege o comisiune de 5 membri pentru propuneri și raportul comitetului să predă acestei comisiuni spre examinare.

5. Cassarul societății va ceti raportul despre starea casei cu sporul dela ultima adunare încoci și peste tot despre averea societății.

6. Să va alege o comisiune de 5 membri pentru examinarea raportului cassarului.

7. Să va alege o comisiune de 5 membri, cari în înțelesul §. 4 din statutele societății vor câștiga membri fondatori, ordinari și ajutători pentru societate.

8. Să vor ceti discursuri corăspunzătoare scopului societății sau de altă materie literară, ce sunt a se insinua președintelui înainte de adunare.

9. Președintele închide adunarea.

II. Ziua a doua 25 Maiu (6 Iunie) Luni.

1. Președintele deschide ședința și protocolul ședinței precedente să va ceti și autentica.

2. Raportul comisiunii pentru câștigarea membrilor noi.

3. Raportul comisiunii asupra socotelilor cassarului.

4. Raportul comisiunii asupra raportului comitetului societății și insinuarea propunerilor în interesul fondului.

5. Să va decide locul și ziua adunării generale pentru anul 1898.

6. Abdicarea comitetului și alegerea noului comitet pentru alt period de trei ani.

7. Să va alege o comisiune de 3 membri pentru autentificarea protocolului din ședința II,

8. Președintele va închide adunarea.

Invităm la această adunare generală a societății pentru crearea unui fond de teatru național-român pe toți membrii fondatori, ordinari și ajutători ai acestei societăți, precum și pe toți binevoitorii ei și sprijinatorii culturii românesci.

Din ședința comitetului ținută în Brașov la 14 (26) Aprilie 1898.

Iosif Vulcan m. p.
președinte.

Vasile Goldiș, m. p.
secretar.

Concurs.

Pentru deplinirea parohiei vacante din **Bruznic**, protopresbiteratul Lipovei, prin acesta se escrie concurs, cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în fôia „Biserica și Școla”.

Emolumentele împreunate cu acesta parochiă sunt : 1) Una sesiune parochială de pământ, parte arătoriu, parte fânățiu ; 2) $\frac{1}{2}$ de jug. de pământ grădina intravilană și $\frac{1}{2}$ jug. de pământ-grădina estravilană, parte pentru sămănat, parte pruniște ; 3) Birul preoțesc usuat dela 180 Nrii de case, câte una măsură cucuruz sfărîmat séu una spene de grâu, séu în bani 1 fl. de Nr. de casă ; 4) Stolele usuete dela funcțiunile religiose

Tôte aceste emolumente, computeate în bani după calculul de mijloc, dau un venit anual aproximativ de 500 fl. v. a.

Recurenții pentru acesta parochiă, sunt avisați ca recursurile lor provăzute cu documentele de calificățiune recerute, și adresate comitetului parochial din Bruznic, se le subscernă subscrisului protopresviter Voicu Hamseaa în Lipova (Lippa) până la terminul susindicat, având se prezenta în vre-o Duminecă ori sêrbătoare (su observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parochii) în sânta biserică din Bruznic, pentru ași arăta desteritatea în cele rituale.

Bruznic la 3/15 Maiu 1898.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu : VOICU HAMSEA, m. p. protopop.

—□—

În conformitate cu înaltul decis censistorial Nr. 2357/1898, pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Sân Nicolaul-mic** protopresviteratul Lipovei prin acesta se escrie concurs cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în fôia „Biserica și Școla”.

Emolumentele împreunate cu acesta parochiă sunt : 1) Una sesiune de pământ ; 2) Un plaț parochial ; 3) 2 grădini de legumi. 4) Birul și stolele usuete (dela 192 Nri de casă) cari emolumente la olală dau un beneficiu de circa 800 fl. v. a. anual.

Recurenții pentru această parochiă sunt avisați ca recursurile lor provăzute cu documentele recerute de calificățiune pentru parochii de classa primă, și adresate comitetului parochial din Sân Nicolaul mic, să le tramită până la terminul susindicat, subsemnatului protopop Voicu Hamseaa în Lipova (Lippa), având a se prezenta în vre-o Duminecă ori sêrbătoare în Sân Nicolaul mic (cu observarea § 18 din Regulamentul pentru parochii), pentru a și arăta desteritatea în cele rituale și în predicare.

Sân Nicolaul mic în 1/13 Mai 1898

Comitetul parochial.

În conțelegere cu : VOICU HAMSEA, m. p. protopop.